

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وزارت علوم تحقیقات و فناوری

دانشگاه
فنی و حرفه‌ای

دانشگاه فنی و حرفه‌ای

آموزشگاه فنی و حرفه‌ای دختران ارومیه

مقطع تحصیلی کارشناسی

رشته حسابداری

درس: مدیریت تولید

استاد مربوطه: خانم جهتی

جلسہ سوم

فصل سوم

طراحی موقعیت و محل کارخانه

مکان یابی

مکان یابی: یک فرایند کیفی و کمی می باشد که از طریق آن می توان نقطه مطلوب یا مناسب را برای استقرار واحد صنعتی پیدا کرد.

فرایند مکان یابی در طی سه مرحله انجام می شود. در مرحله اول باید از بین مناطق موجود یک منطقه را انتخاب کرد و سپس در مرحله دوم از بین نواحی موجود در منطقه انتخاب شده یک ناحیه را انتخاب کرده و سپس در نهایت از بین مکان های موجود در ناحیه انتخاب شده یک مکان را انتخاب کنیم.

عوامل موثر بر تصمیمات مکان یابی

- ✓ جو کاری و نیروی کار مناسب
- ✓ نزدیکی به بازارهای مصرف
- ✓ کیفیت زندگی
- ✓ نزدیکی به عرضه کنندگان
- ✓ نزدیکی به تاسیسات اصلی شرکت
- ✓ امکانات آب، برق، تلفن
- ✓ هزینه های ساخت و ساز، وجود شیوهای چندگانه حمل و نقل، هزینه های جابه جایی مواد و نیروی انسانی بین کارخانه ها، هزینه های بیمه، مقررات محلی (کنترل آلودگی صدا) معافیت های مختلف

قبل از انجام فرایند مکان‌یابی ابتدا باید به چند سؤال اساسی پاسخ داد که عبارتند از:

۱. چه بازارهایی توسط این کارخانه (محل جدید) سرویس داده خواهند شد.

۲. مواد اولیه مورد مصرف کارخانه چه چیزهایی هستند و از چه مکانی تأمین می‌شوند.

۳. چه نوع نیروی انسانی و با چه تخصصهایی مورد نیاز است.

۴. چه نوع شیوه‌های حمل و نقل برای انتقال مواد اولیه لازم است.

۵. چه نوع نیرویی (برق، گاز... و اتمی) برای خط تولید باید به کار رود.

۶. آیا برای تولید کالای مورد نظر شرایط آب و هوایی خاصی لازم است.

فاکتورهای ارزیابی منطقه:

۱. نیروی انسانی:

- i. میزان نیروی انسانی بالقوه در منطقه چه اندازه است
- ii. میزان مهارت و تعلیم و تربیت نیروی انسانی بالقوه
- iii. میزان حقوق و دستمزد و مزایای نقدی و غیر نقدی کارکنان بالقوه
- iv. میزان سطح استاندارد زندگی در منطقه
- v. روند غیبت از کار نیروی انسانی و همچنین میزان تأخیرات
- vi. میزان گرایش‌ها نیروی کار به عضویت در اتحادیه های کارگری

۲. مکان بازار: (بازاری که قرار است سرویس داده شود)

✓ میزان هزینه حمل و نقل کالا از کارخانه تا بازار

✓ میزان دوام و طول عمر محصول از نظر فاسد شدن (در صورتی که

کالای تولیدی فاسد شدنی باشد باید محل کارخانه به بازار مصرف

نزدیک باشد)

✓ میزان تردی و شکنندگی (برای کالاهای شکستنی هر چه بازار به

کارخانه نزدیکتر باشد بهتر است)

✓ حجم یا وزن: در صورتی که کالای مورد نظر از نوع کالاهایی است که حجم آن در طی فرایند تولید افزایش می‌یابد کارخانه باید نزدیک بازارهای مصرف باشد. در صورتی که کالای مورد نظر از نوع کالاهایی باشد که حجم آن در طی فرایند تولید کاهش می‌یابد کارخانه باید نزدیک به مواد اولیه باشد

✓ در صورتی که سرویس‌دهی (خدمت‌دهی) فعالیت اصلی باشد در این حالت نزدیکی به بازار مصرف ارجحیت دارد.

✓ اگر تولید بر مبنای سفارش باشد و یا تولید بر مبنای سلیقه مصرف‌کننده باشد، نزدیکی به بازار مصرف ارجحیت دارد

✓ حجم یا وزن: در صورتی که کالای مورد نظر از نوع کالاهایی است که حجم آن در طی فرایند تولید افزایش می‌یابد کارخانه باید نزدیک بازارهای مصرف باشد. در صورتی که کالای مورد نظر از نوع کالاهایی باشد که حجم آن در طی فرایند تولید کاهش می‌یابد کارخانه باید نزدیک به مواد اولیه باشد

✓ در صورتی که سرویس‌دهی (خدمت‌دهی) فعالیت اصلی باشد در این حالت نزدیکی به بازار مصرف ارجحیت دارد.

✓ اگر تولید بر مبنای سفارش باشد و یا تولید بر مبنای سلیقه مصرف‌کننده باشد، نزدیکی به بازار مصرف ارجحیت دارد

۳. حمل و نقل:

- i. در تعیین وسیله حمل و نقل مواد و کالاها دو فاکتور هزینه و سرعت از اهمیت بالایی برخوردارند.
- ii. راههای آبی (کشتی ارزانترین وسیله حمل و نقل اما کندترین وسیله حمل و نقل می باشد)
- iii. راه آهن (از کشتی گرانتر اما سریعتر است)
- iv. حمل و نقل جاده‌ای (بسیار منعطف است)
- v. حمل و نقل هوایی (سریعترین وسیله حمل و نقل است اما هزینه بالایی دارد)
- vi. لوله‌گذاری: از لوله‌گذاری صرفاً برای انتقال مایعات و مواد فله‌ای استفاده می شود

۴. آب و هوا:

این عامل در رابطه با کارخانجاتی مطرح می‌باشد که به آب و هوای خاصی نیاز دارند. این فاکتور در صنعت کشاورزی بسیار مطرح می‌باشد.

حکومتهای محلی و وضعیت مالیاتها:

- مسئولین محلی چه امتیازاتی را برای کارخانجاتی که در ناحیه استقرار می‌یابند قائل هستند
- عوامل مؤثر در انتخاب مکان
- اندازه محل: آیا میزان زمینی که در حال حاضر نیاز داریم در محل وجود دارد؟
- پیش بینی نیازهای آینده برای توسعه: آیا اندازه زمین، ظرفیت توسعه دارد؟
- وضعیت زمین و فاضلاب: آیا زمین از سختی مورد نیاز برخوردار است؟ آیا سیستم فاضلاب بر روی سختی زمین تأثیری دارد؟
- امکانات تأمین آب: آیا آب مناسب و کافی برای تأمین نیازها وجود دارد؟

➤ امکانات تأمین نیروی (برق و گاز) و یا هر نیروی دیگری که در خط تولید لازم است.

➤ عامل انهدام ضایعات: آیا مکانی برای دفع ضایعات صنعتی وجود دارد؟

➤ هزینه های خرید زمین: پولی که بابت خرید زمین داده می شود نسبت به کل سرمایه گذاری چقدر است؟

➤ بطور کلی جهت طراحی یک محل تولیدی، باید مؤلفه های بسیاری را مورد بررسی قرار داد. این پارامترها شامل ارزیابی فرآیندهای تولید هر کالا، مشخصات هر محصول (شامل ابعاد، فسادپذیری و طول عمر و ...)، ارزیابی کار و زمان تولید، انبارداری، حمل و نقل و غیره می باشند.